tereża

Rivista Enċiklopedika ta' Spiritwalità

Maħruġa mill-Familja Karmelitana Tereżjana

Ottubru - Diċembru 2007
Sena 4 Ħarġa 4

tereSa

Rivista Enċiklopedika ta' Spiritwalltà

TERESA hija r-rivista għal kulmin, imqanqal minn Alla, irid jimxi 'l quddiem fil-ħajja b'mod sħiħ, billi jirrealizza l-pjan divin għall-ħbiberija fil-qdusija u s-servizz ta' l-aħwa. Dan kif wettqitu Tereża ta' Ġesù, mimlija kif kienet għal Alla u l-bnedmin, b'fedeltà sħiħa lill-Knisja.

Kunvent Santa Tereża tal-Bambin Ġesù
Triq il-Wied B'Kara BKR 9010
Tel: 2144 2858 Fax: 2144 5854
E-mail: rivistateresa@ocdmalta.org

Koordinazzjoni:
Wistin Vella ocd

Kumitat Editorjali
Juan De Bono ocd, Adrian Attard ocd, Rev. Nicholas Cachia, Joe Camilleri sdc

Abbonament u Amministrazzjoni
Manwel Aquilina ocds, Rivista 'Teresa'
Kunvent S. Tereża tal-Bambin Ġesù, Triq il-Wied, B'Kara BKR 9010

Qari tal-Provi
Manwel Schembri ocd u Carmel Mallia ocds

Disinn [illegible]
Produzzjoni u Stampar [illegible]
[illegible] Press - Valletta
Distribuzzjoni: Mary Rose [illegible]

F'din il-ħarġa

Ħarġa 4 In-Nisrani l-Lum u Għada. Xiehda ta' Nies li kkonvertew

Daħla – Dgħufija u Qdusija
Wistin Vella ocd 143

X-ray pastorali tal-Papa Benedittu XVI
Fr Hector Scerri 145

Minn midinbin għal Qaddisin

Il-Konverżjoni ta' Pietru u Pawlu
Fr Paul Sciberras 153

S. Wistin, midneb niedem u qaddis...
Salvinu Caruana osa 163

Il-mużika tal-kwiet u San Franġisk ta' Assisi
Thomas Calleja ofmconv 177

Hermann Cohen
Wistin M. tas-Sagrament Imqaddes
Wistin Vella ocd 185

Inveni quem diligit anima mea
San Rafel Kalinowski
Adrian Attard ocd 197

X'kien li bidel lil Karlu de Foucauld?
Fr Anġ Seychell 205

Minn kriminal għal kontemplattiv
Jacques Fesch 1930 - 1957
Fr Victor Scicluna 209

Il-Konverżjoni ta' Pietru u Pawlu

Fr Paul Sciberras
Lecturer tat-Testment il-Ġdid fl-Università ta' Malta

Il-konverżjoni dejjem ġdida tagħna lejn Alla wkoll isservi biex oħrajn jagħrfu l-qliegħ li hemm f'li wieħed jagħraf lil Kristu, u jħobbu.

1. Il-konverżjoni fl-Iskrittura: minn ħażin għal tajjeb?

Il-Bibbja hija ċara ħafna dwar il-fatt li Alla jrid ikun Alla li jgħammar f'nofs il-poplu tiegħu, biex il-poplu jkun jista' jgawdi mill-preżenza ta' Alla f'nofsu: "Jien naħtarkom u neħodkom biex tkunu l-poplu tiegħi, u jiena nkun Alla tagħkom, u tkunu tafu li jien Jaħweh, il-Mulej, Alla tagħkom, li ħeliskom minn taħt il-madmad ta' l-Eġittu" (*Eż* 6, 7); (*Lev* 26, 11-12); "l-hena tiegħi li nkun ma' wlied il-bnedmin" (*Prov* 8, 31). Fit-Testment il-Ġdid (= TĠ), imbagħad, l-evanġelista Ġwanni jesprimi l-Inkarnazzjoni ta' l-Iben ta' Alla proprju b'din ix-xbiha: "U l-Verb sar bniedem u għammar fostna,[1] u aħna rajna l-glorja tiegħu, il-glorja li għandu mill-Missier bħala Ibnu l-waħdieni, mimli bil-grazzja u l-verità (1, 14).

Dan ifisser li meta l-bniedem jinqata' minn Alla, ikun jitlef dik il-ħbiberija u l-konsegwenzi ta' ġid li l-bniedem jista' jgawdi għax jgħix ma' Alla.[2] Id-dnub, il-ksur tar-rieda ta' Alla mill-bniedem, huwa dak l-att ta' ċaħda tal-preżenza ta' Alla li l-bniedem jagħżel li jidħol fiha. L-Iskrittura min-naħa l-waħda turi l-fatt tad-dnub (*Ġen* 3, 6; *Rum* 5, 12); min-naħa l-oħra, ir-rieda ta' Alla li jsejjaħ il-bniedem biex jitbiegħed mid-dnub u jerġa' jgħix fil-ġustizzja li fiha ħalqu sa mill-bidu. Meta l-bniedem jidneb ma jkunx biss jiżbalja l-għażliet li jagħmel iżda wkoll, u fuq kollox, jiżbalja l-għan li jrid u huwa msejjaħ biex jilħaq.

---

1 Litteralment: "waqqaf it-tinda tiegħu fostna".
2 Din is-sitwazzjoni pożittiva, it-Testment il-Qadim (= TQ) jiġborha fil-kelma *xālôm*.

1.1 Bidla fit-triq

Fil-fatt it-TQ, miktub bil-Lhudi, jesprimi l-kunċett tad-dnub b'ħafna kelmiet,[3] imma l-aktar waħda li tintuża hija l-verb *ħâtâ'* (żbalja, kellu tort, kellu ħtija). It-tifsira ewlenija ta' dan il-verb hija li xi ħadd "ma laħaqx sewwa l-għan tiegħu; ma mexiex dritt; ma laqatx il-mira". Biex wieħed isewwi l-iżball tiegħu, irid jimmira tajjeb, irid idur mill-ġdid lejn l-għan tajjeb, jerġa' jieħu t-triq it-tajba lejn l-għan tiegħu. Għalhekk l-Iskrittura fit-TQ tesprimi l-konverżjoni, li wieħed idur mill-għemil ħażin tiegħu, bil-verb *xûb*, "dar fid-direzzjoni t-tajba". Il-konverżjoni hija t-tiswija ta' triq ħażina li wieħed ikun qabad biex jerġa' jgawdi mill-preżenza ta' Alla; il-konverżjoni hija *dawrân* mill-ġdid lejn Alla.[4]

1.2 Bidla fl-attitudni

It-Testment il-Ġdid miktub bil-Grieg, għandu wkoll din l-idea ta' dawrân mill-ġdid lejn Alla, iżda jdaħħal aspett mill-aktar importanti fil-konverżjoni ma' dak li jesprimi t-TQ: dak li l-ħati, il-midneb, jibdel ukoll l-attitudni tiegħu, kemm lejn Alla u kemm lejn dak li jagħmel, inkluż id-dnub u l-ħażin. Il-verb Grieg għall-konverżjoni huwa *metanoein*, "bidel moħħu, il-ħsieb, l-attitudni".[5]

Dan kollu jwassal għall-konklużjoni li l-konverżjoni m'hijiex biss, u l-aktar, tiswija ta' l-iżbalji; m'hijiex biss li l-bniedem minn midneb isir qaddis, minn ħażin isir tajjeb, imma hija bidla fil-mentalità u l-attitudni fil-mod kif iħares lejn Alla, lejn l-oħrajn u lejn il-ħajja.

2. Il-konverżjoni ta' min mhux midneb

F'dan is-sens irridu nifhmu l-konverżjoni fejn jidħlu l-Appostli Pietru u Pawlu. Fil-ġrajjiet li għaddew minnhom it-tnejn, diffiċli li tgħid li l-konverżjoni tagħhom saret għax minn midinbin saru qaddisin. Fejn kien id-dnub ta' Pietru li jlum lil Gesù meta ħabbar l-ewwel darba l-passjoni

[3] *'âwôn* (ħażen); *mârâh, mâràd* (irvell); *rexà'* (ħażen kbir, kriminalità).

[4] Ara Klaus Koch, *châthâ'*, f'*Theological Dictionary of the Old Testament*, iv, edituri G. Johannes Botterweck u Helmer Ringgren, Eerdmans: Grand Rapids/MI 1980, pp. 310-319; Donat Spiteri, *Dnub*, f'*Dizzjunarju Bibliku. Temi* [illegible], Librerija Preca: Malta 1996, pp. 20-22; Alex Luc, *ht'* f'*New International Dictionary* [illegible] *Testament Theology and Exegesis*, ii, editur Willem A. Van Gemeren, Zondervan: Grand Rapids/MI 1997, pp. 87-93; Richard V. Averbeck, *ħattâ't*, f'*New International Dictionary of Old Testament Theology and Exegesis*, ii, editur Willem A. Van Gemeren, Zondervan: Grand Rapids/MI. 1997, pp. 93-103; Stefano Virgulin, *Peccato*, fi *Nuovo Dizionario di Teologia Biblica*, edituri Pietro Rossano – Gianfranco Ravasi – Antonio Girlanda, Paoline: Cinisello Balsamo (MI)1988, pp. 1123-1129; pp. 1129-1140. Hans-Josef Fabry, *šûb*, f'*Theological Dictionary of the Old Testament*, xiv, edituri G. Johannes Botterweck u Helmer Ringgren, Eerdmans: Grand Rapids/MI 2004, pp. 461-514; John A. Thompson – [illegible] A. [illegible], *šwb* f'*New International Dictionary of Old Testament* [illegible] *and Exegesis*, iv, [illegible] A. Van Gemeren, Zondervan: Grand Rapids/MI 1997, [illegible] Donat Spiteri, *Ndiema*, f'*Dizzjunarju Bibliku. Temi Teoloġiċi*, Librerija Preca: Malta [illegible] pp. 109-111; Jonathan Lunde, *Repentance*, f'*Dictionary of Jesus and the Gospels*, edituri Joel B. Green – Scot McKnight, InterVarsity: Downers Grove/IL 1992, p. 669.

[5] Ara Johannes Behm, metanoeô, metanoia, f'*Theological Dictionary of the New Testament*, iv, editur Gerhard Kittel, Eerdmans: Grand [illegible] MI 1967, pp. 999-1008; Luigi M[illegible], *Riconciliazione*, f'*Nuovo Dizionario di* [illegible] edituri Pietro Rossano – Gianfranco Ravasi – Antonio Girlanda, Paoline: [illegible] Balsamo MI 1988, pp. 1336-1338.

u l-mewt tiegħu, biex Ġesù jċanfru bil-kelma "itlaq minn quddiemi, ja xitan" (*Mk* 8, 33)? Fejn kien id-dnub ta' Pawlu li joħodha kontra l-insara, la hu kien jemmen b'sinċerità u ġenwinità kbira f'dak li kien qiegħed jagħmel?

2.1 Iċ-ċaħda ta' Pietru

Fil-każ li semmejna, Pietru ma kienx qiegħed jara l-passjoni u l-mewt ta Ġesù bħala parti mill-pjan providenzjali ta' Alla li, permezz ta' dik il-passjoni u l-mewt, isejjaħ mill-ġdid lill-bnedmin biex igawdu mill-ħbiberija tal-preżenza ta' Alla: "għax m'intix taħseb fil-ħwejjeg ta' Alla, imma f'dawk tal-bnedmin" (*Mk* 8, 33). Fil-fatt meta mbagħad, wara l-passjoni, Gesù jistaqsih għal tliet darbiet jekk iħobbux, Pietru ma setax isib kliem aħjar milli jorbot lilu nnifsu mar-rieda ta' Gesù: "Int taf kollox; int taf li nħobbok" (*Gw* 21, 15.16.17). F'dan il-każ, Pietru għamel tassew konverżjoni: mhux l-aktar għax ma fixkilx lil Gesù iżda għax aċċetta r-rieda ta' Ġesù għall-ħajja tiegħu.[6]

Fl-episodju taċ-ċaħda ta' Pietru fil-bitħa tal-palazz tal-Qassis il-Kbir, lanqas kien xi tradiment kontra Gesù:[7] ċaħad li kien *ma' Ġesù, u li kien jafu*.[8] Li ċaħad li kien ma' Ġesù kien ifisser li mar kontra l-għan li għalih Ġesù għażel lilu u lill-ħdax-il appostlu l-ieħor: "biex jibqgħu miegħu" (*Mk* 3, 14). U Pietru ċaħad dik il-missjoni.

2.2 Il-persekuzzjoni ta' Pawlu

Fil-każ ta' Pawlu, il-konverżjoni tiegħu kienet konverżjoni ta' għan aktar iffukat u preċiż, imma fuq kollox aktar skond ir-rieda ta' Alla għalih. Id-dehra fit-triq ta' Damasku kienet dehra ta' tifsira dwar is-salib ta' Gesu: is-salib u l-mewt ma kellhomx l-aħħar kelma fil-ħajja ta' Ġesù. Dan kien jaqbel ma' dak li t-TQ kien ħabbar fuq il-magħżul ta' Alla. Il-*Ktieb tad-Dewteronomju* 21, 23 kien jgħid li, "wieħed imdendel (mas-salib) hu s-saħta ta' Alla". Iżda min ikun qam minn dik il-mewt, il-mewt fuq is-salib ma kellhiex l-aħħar kelma fuqu; kien sinjal biżżejjed li flok misħut minn Alla, kien magħżul minnu, kien il-Messija ta' Alla. Gesu qam mill-mewt, il-mewt ma kellhiex l-aħħar kelma fuqu; mela Ġesù kien il-Messija ta' Alla. Hekk kif Pawlu għaraf din il-verità dwar Ġesù, beda jaħdem għalih bla ma jqis xejn iktar. Anzi seta' jgħid: "għax għalija l-ħajja hi Kristu, u l-mewt hi rebħ" (*Fil* 1, 21); "Imma dak kollu li għalija kien qligħ, jien għoddejtu bħala telf minħabba Kristu. Jiena ngħodd kollox bħala telf ħdejn il-qligħ kbir li hemm filli nagħraf lil Kristu Gesù Sidi: minħabba fih

[6] Ara Rinaldo Fabris, *Pietro*, fi *Nuovo Dizionario di Teologia Biblica*, edituri Pietro Rossano – Gianfranco Ravasi – Antonio Girlanda, Paoline: Cinisello Balsamo/MI 1988, pp. 1153-1155.

[7] Lil Ġesù kienu diġà qatgħuhielu għall-mewt (ara *Mk* 14, 63-64), u Pietru ma ġiex imtella' jixhed kontra Ġesù.

[8] Il-qaddejja tal-Qassis il-kbir waħħlet għajnejha fuqu u qaltlu: "Int ukoll kont ma' Ġesù ta' Nazaret". Imma hu ċaħad (ara *Mk* 14, 66-72).

ridt li nitlef kollox, u ngħodd kollox bħala knis, biex nirbaħ lil Kristu" (*Fil* 3, 7-8), u dan wara li kien ftaħar kemm kien Lhudi żelanti u ġenwin![9]

3. Il-konverżjoni ta' Pawlu
Aktarx li l-idea tagħna tal-konverżjoni ta' Pawlu hija influwenzata bil-kbir mit-tagħlim ta' Santu Wistin u ta' Martin Luteru. Dawn it-tnejn ħarsu lejn il-konverżjoni bħala bidla radikali fl-individwu li jinbidel minn stat ta' dnub u ħtija għal ħajja ta' grazzja. Mil-lenti biblika din l-idea mhux dejjem tgħodd.

3.1 Pawlu bidel ir-reliġjon tiegħu?
L-istudjużi tax-xjenzi soċjali jħarsu lejn il-konverżjoni bħala mogħdija minn komunità għal oħra, bl-individwu li jikkonverti jilqa' l-karatteristiċi u l-valuri tal-komunità l-ġdida, jinterpreta l-ħajja mgħoddija tiegħu fid-dawl ta' dawk il-valuri soċjali ġodda, u jibda jgħix ħajja differenti minn dik ta' qabel. Għalkemm din l-analiżi tal-konverżjoni mil-lat soċjali ssib punti ta' ġustifikazzjoni fil-każ ta' San Pawl, iżda ma għandniex biżżejjed informazzjoni storika fuq Pawlu biex inkunu nistgħu nikkonkludu din il-kwistjoni mil-lat psikoloġiku jew soċjali. L-esperjenza tiegħu fit-triq ta' Damasku kienet tant unika li ma tistax tagħlaqha fl-ebda skema waħda ta' studji moderni.

Fil-fatt Pawlu ma għaddiex minn komunità għal oħra: ma qalibx mir-reliġjon Lhudija għal dik nisranija. Baqa' jaqdi lill-istess Alla, waqt li ħares lejn it-twemmin tiegħu bħala twemmin li biex tħaddnu tista' – anzi għandek – tħaddmu biex isejjaħ ukoll nies barra l-Gudaiżmu, pagani, biex huma wkoll jibdew jaqdu lil Alla Wieħed u Veru. Din kienet proprjament is-sejħa ta' kull Lhudi. Għalhekk kien imsejjaħ Abraham u fih kull Lhudi mnissel minnu. "Fik jitbierku l-ġnus kollha"[10] ... mhux biss il-Lhud kollha! Abraham kien Missier il-Lhud fil-fidi, għax fih kull Lhudi huwa msejjaħ ikun mudell għall-bnedmin l-oħra – pagani inklużi – biex Alla jkun magħruf, meqjum, u maħbub. Forsi mhux għalhekk li għalkemm Pawlu kien ilum lil-Lhud ta' żmienu li "la intom ma emmintux, jien se ndur għal għand il-pagani: dawn jisimgħu" (ara *Atti* 28, 28), imma fil-fatt baqa' sa l-aħħar jaħdem biex il-Lhud jilqgħu lil Ġesù bħala l-Messija (ara *Atti* 18, 6.19; 28, 17)? L-esperjenza 'mistika' tiegħu fit-triq ta' Damasku[11] ma wasslitux għal reliġjon ġdida, dik nisranija, imma għal għarfien ġdid kif il-Liġi ta' Mosè kellha tolqot lill-pagani wkoll. Pawlu kien mibdul bl-esperjenza tat-triq ta' Damasku. Imma r-reliġjon nisranija kienet għadha ma ġietx definita bħala xi reliġjon differenti minn dik Lhudija. Li tista' tgħid hu li Pawlu bidel il-komunità jew reliġjon fl-istess komunità jew reliġjon Lhudija.[12]

3.2 Konverżjoni jew sejħa ġdida?
Kienet esperjenza tant għanja li ma tistax tagħlaqha f'xi skema waħda. L-esperjenza fit-triq ta' Damasku kienet kemm sejħa u kemm konverżjoni. M'hemmx kelma waħda li tista' tiġborha sħiħa fiha.

Is-sejħa lil Pawlu biex ikun Appostlu tal-Gnus/Pagani hija ċentrali ħafna fl-*Atti ta' l-Appostli* u f'*Galatin* 1. Tidher iktar importanti fl-*Atti*, miktub minn Luqa u li għandu l-għan li jiġġustifika l-missjoni għall-gentili, milli fir-rakkonti tagħha minn Pawlu nnifsu fl-*Ittra lill-Galatin*. Fl-*Ittra lill-Filippin* 3, Pawlu ma jsemmi l-ebda sejħa appostolika. Dan jissuġġerixxi li Pawlu nnifsu ma fehemx l-esperjenza li fiha deherlu Kristu Ġesu mqajjem mill-mewt l-ewwelnett bħala sejħa, ukoll jekk is-sejħa biex ikun appostlu għall-ġentili kellha żgur sehem minn dik l-esperjenza. Dawk li jqisu l-esperjenza ta' Pawlu fit-triq ta' Damasku bħala sejħa huma aktarx influwenzati iktar minn Luqa u l-għanijiet tiegħu milli mit-tifsira li jagħti Pawlu nnifsu ta' dik l-esperjenza.

Il-qofol tat-testi awtobijografiċi f'*Gal* 1 u *Fil* 3 huwa l-kuntrast bejn il-ħajja ta' qabel ta' Pawlu fil-Gudaiżmu u l-ħajja ġdida tiegħu ta' issa fi Kristu. Fl-*Ittra lill-Filippin* 3, Pawlu jfiehem lill-komunità ta' Filippi, u lil kulmin jaqraha, li l-kuntrast bejn qabel u issa ġej mill-karattru mibdul ta' l-esperjenza tiegħu li għaraf lil Kristu. Dan l-istess kuntrast insibuh fit-tliet rakkonti ta' l-esperjenza ta' Damasku fl-*Atti ta' l-Appostli*. Iżda dan ifisser li l-bidla mill-qiegħ li għadda minnha Pawlu fit-triq ta' Damasku tiftiehem aħjar jekk tiftiehem bħala konverżjoni? Dan jiddependi minn kif wieħed jifhem il-kunċett ta' konverżjoni.

Tista' tgħid li Pawlu kellu xi kriżi ta' kuxjenza fil-mod kif kien jiġġieled is-sens ta' ħtija għall-falliment tiegħu li jħares il-Liġi Lhudija? Fil-*Fil* 3,6 jistqarr b'wiċċu minn quddiem li: "għal dik li hi ġustizzja tal-Liġi, ħadd ma seta' jgħid xejn fija". Fl-istess ħin ħadd ma jista' jiċħad li fl-esperjenza tiegħu, Pawlu ma ħassx esperjenza ta' ġustifikazzjoni permezz tal-fidi tiegħu f'Ġesù, aktar milli esperjenza ta' għarfien ġdid ta' Kristu u sejħa biex ixandru fost il-pagani.

M'hemmx skema waħda li fiha tista' tagħlaq l-esperjenza ta' Pawlu. Xi tip ta' bidla saret f'Pawlu: mela tista' ssejħilha konverżjoni. Iżda hija daqstant importanti li tħares ukoll lejn id-dimensjonijiet ta' rivelazzjoni li Ġesù għamel lil Pawlu f'dik l-esperjenza unika. Magħha hemm marbuta s-sejħa biex dak li fehem hu, u dak li wrieh il-Mulej imqajjem mill-mewt, ixandru fost dawk li kien għadhom ma semgħux bih.

Fi kliem ieħor: is-sejħa ta' Pawlu biex ikun Appostlu tal-Ġnus kienet ukoll parti minn esperjenza profonda li bidlet lil Pawlu mill-għeruq. Sejħa u konverżjoni huma t-tnejn żewġ uċuħ tar-rivelazzjoni ta' Kristu Ġesù

[9] "Ta' tmint ijiem għamluli ċ-ċirkonċiżjoni, twelidt [illegible] ta' Iżrael, mit-tribù ta' Benjamin, Lhudi mil-Lhud, Fariżew fl-osservanza tal-Liġi; biż-żelu [illegible] ippersegwitajt il-Knisja; għal dik li hi ġustizzja tal-Liġi, ħadd ma seta' jgħid xejn fija" (*Fil* 3, 5-6).

[10] *Gen* 18, 18; 22, 18; 26, 4.

[11] Insibu r-rakkonti tagħha f'*Gal* 1, 11-17; *Fil* 3, 3-17; *1Tim* 1, 12-16; *Rum* 7, 7-25, barra minn *Atti* 9, 1-20; 22, 1-21; 26, 2-23.

[12] Ara Janet M. [illegible] *Conversion and call of Paul*, [illegible] F. Hawthorne – [illegible] P. Martin, InterVarsity; Downers [illegible]

lil Pawlu. Il-bidliet fil-ħajja ta' Pawlu u l-missjoni fost il-pagani kienu riżultat ta' dik l-esperjenza profonda ta' għarfien ġdid u frisk ta' Ġesù.[13]

4. Il-konverżjoni ta' Pietru: tliet xeni Petrini

Dak li nsibu fl-Evanġelju ta' Luqa dwar Pietru għandhom jiġu diskussi fid-dettall biex nifhmu l-bidla f'Pietru.[14] Irridu wkoll nistaqsu jekk il-konsistenza li tolqtok ta' l-użu ta' l-isem "Xmun" (bil-Grieg, *Símôn*) f'dawn it-tliet xeni tfissirx li ġew għand Luqa minn għejun qablu.

Dawn it-tliet xeni huma:

1) il-qabda mirakoluża tal-ħut, li sservi ta' kuntest għax-xena tas-sejħa ta' Xmun (5, 1-11);
2) it-talba ta' Ġesù fl-Aħħar Ċena biex il-fidi ta' Xmun ma tiġix nieqsa, iżda li hu stess imbagħad isaħħaħ il-fidi tad-dixxipli l-oħra (22, 31-32); u
3) t-tradizzjoni li Ġesù Rxoxt deher lil Xmun.

4.1 Is-sejħa ta' Xmun (5, 1-11)

Is-sejħa ta' l-ewwel dixxipli f'*Mk* (1, 16-20) u f'*Mt* (4, 18-22) tmur dritt għall-punt: "Ejjew warajja, u nagħmilkom sajjieda tal-bnedmin"; huma wieġbu billi ħallew ix-xbiek u marru wara Ġesù. Iżda r-rakkont f'Luqa huwa ħafna iktar kumplikat u dettaljat. Minn fejn ġab l-informazzjoni tiegħu Luqa? Kellu għajn indipendenti minn Mark u Mattew? Jew żied rakkont ieħor dwar Pietru u l-qabda tal-ħut mas-sejħa tad-dixxipli?

Hemm xi dettalji fir-rakkont ta' Luqa li huma barra minn lokhom, jew jinħassu barra minn lokhom fejn qegħdin.

-- Il-frażi f'v. 8: "Tbiegħed minni, Mulej, għaliex jiena raġel midneb!" donnha iktar toqgħod kieku Xmun u Ġesù kienu fuq l-art, milli fuq id-dgħajsa. Dan ifisser li aktarx ir-rakkont tal-qabda tal-ħut kien oriġinarjament f'kuntest differenti minn dak li hu f'Luqa tas-sejħa ta' l-ewwel dixxipli.[15]

-- Luqa jgħaddi mis-singular għall-plural iktar minn darba, u dawn it-*transitions* mhux dejjem huma letterarjament aċċettabbli.

-- Ġakbu u Gwanni huma identifikati tard ħafna u b'mod artifiċjali fir-rakkont (v. 10) u fi frażi li tista' tibqa' barra mingħajr ma jinbidel is-sens tar-rakkont. Fl-aħħar, għalkemm Luqa qagħad jidentifika lil Ġakbu u Ġwanni, Ġesù indirizza biss lil Xmun.

Fil-miraklu tal-qabda tal-ħut, hemm xebh qawwi bejn ir-rakkont ta' Luqa u dak ta' Gwanni (21, 1-13). Fosthom, ma nistgħux ma nsemmux l-użu identiku ta' l-isem "Xmun Pietru": (bil-Grieg, *Símôn legómenos Pétros*:

[13] Ara Ev[illegible], *Conversion and Call*, pp. 160-162.

[14] Ara Fabris, *Pietro*, pp. 1151-1156.

[15] Ara Alfred Plummer, *A critical and exegetical commentary on the Gospel* [illegible] *to St. Luke* (= The International Critical Commentary), T and T Clark: Edinburgh 1989, pp. [illegible]; ara wkoll I. Howard Marshall, *The Gospel of Luke. A commentary on the Greek text* (= The New International Greek Testament Commentary), Eerdmans: Grand Rapids MI1978; stampat mill-ġdid 1989, pp. 203-205.

lettteralment "Xmun imsejjaħ Pietru"). Użu bħal dan ta' żewġ ismijiet insibuh fi Gwanni aktar minn f'kull awtur ieħor fit-TĠ, imma hawn-hekk biss f'Luqa! L-istudjużi jaqblu li Ġwanni u Luqa kellhom għajn ta' informazzjoni waħda għal dan ir-rakkont, iżda li t-tnejn użaw din l-għajn b'mod indipendenti.[16] Jaqblu wkoll li r-rakkont tal-qabda tal-ħut kien rakkont fil-kuntest ta' waħda mid-dehriet li għamel Ġesu wara l-Qawmien bħalma qiegħda fi *Ġw* 21. Jekk hu hekk, ifisser li Luqa qiegħed juża teknika letterarja li nsibuha f'*Mt* 16, 16b-19: *retrojection* ta' materjal li seħħ wara l-qawmien fil-ministeru pubbliku ta' Ġesù.[17]

Huwa biss f'5, 10 li nsibu kliem ta' wegħda bħal dan ta' Ġesù lil Xmun: "Tibżax; minn issa 'l quddiem tkun taqbad in-nies." Luqa b'dan il-kliem redazzjonali għandu l-għan li jħejji l-qarrej għall-missjoni prominenti li Xmun se jkollu fost id-dixxipli fl-Atti.[18] Għalhekk, huwa ċar li l-isforzi missjunarji ta' Pietru rrakkuntati fl-Atti għandhom l-għeruq tagħhom fl-intenzjoni ta' Ġesù qabel il-qawmien, fejn dawn l-isforzi huma dejjem imsejsa fil-qawwa ta' Ġesù.[19] Hija din il-qawwa biss li tgħin lil Xmun li, minn bniedem dgħajjef, li ma jifhimx l-intenzjonijiet ta' Ġesù, isir sajjied tal-bnedmin.

4.2 It-talba ta' Ġesù għall-fidi ta' Xmun (22, 31-32)

Mhux biss dan il-kliem ma nsibuhx f'Mark u f'Mattew, talli l-kuntest li jwassal għaċ-ċaħda ta' Pietru kollu kemm hu huwa nieqes mir-rakkont ta' Luqa. It-tendenza ta' Luqa li jnaqqas id-dgħufija tad-dixxipli hija evidenti f'dawn il-versi li fihom tal-waqgħat tagħhom hemm biss imsemmi ħjiel.

Biex inkunu nistgħu naraw l-oriġini ta' dawn il-versi, jeħtiġilna narawhom iktar fil-fond:

> "Xmun! Xmun! Ara, ix-Xitan ried**kom** f'idejh biex jgħarbil**kom** bħall-qamħ;
> jien imma tlabt **għalik**, biex ma tiġix nieqsa l-fidi **tiegħek**.
> Imbagħad *inti*, meta terġa' lura għas-sewwa, wettaq lil ħut**ek**."

Il-parti tat-test li fiha Ġesù jindirizza direttament lil Xmun fit-tieni persuna singular ("Xmun, Xmun, jien imma tlabt għalik, biex ma tiġix nieqsa l-fidi tiegħek") hija aktarx meħuda minn kitba li Luqa bena fuqha. Hemm l-użu doppju ta' l-isem Xmun, li juri intimità u delikatezza, imma mbagħad mill-ewwel hemm it-tħabbira taċ-ċaħdiet. L-użu tal-verb "wettaq" (bil-Grieg, *sterison*) jissuġġerixxi li Luqa biddel dak li sab fl-għajn tiegħu li minnha ġab l-informazzjoni. Jidher li Luqa mbagħad daħħal

[16] Raymond E. Brown, *The Gospel according to John (XIII-XXI)* (= The Anchor Bible 29A), Doubleday: New York 1970, pp. 1089-1092, jagħti għaxar punti fejn ir-rakkont ta' Luqa u dak fi *Ġw* 21 jaqblu bejniethom.

[17] Ara Michael D. Goulder, *Luke: a new paradigm* (= Journal for the Study of the New Testament Supplement Series 20), Sheffield Academic Press: Sheffield [2]1994, pp. 320-326.

[18] Ara Joseph A. Fitzmyer, *The Gospel according to Luke (I-IX)* (= The Anchor Bible 28), Doubleday: New York [2]1981, p. 564.

[19] Ara Fitzmyer, *Luke*, p. 1569.

dan il-verb fil-kuntest tiegħu li għandna f'idejna. Dan jispjega kif Luqa jaqleb mill-plural għas-singular.

Xmun jagħmel parti mill-grupp il-kbir ta' l-appostli (għalhekk il-plural "intom, lilkom"), li x-Xitan ried jagħrbel bħall-qamħ. Għal Luqa, l-appostli huma wkoll suġġetti tat-tentazzjoni, u dan jinkludi lil Xmun. Għalkemm m'hemmx test li jaqbel ma' *Mk* 6, 33 ("Hu canfar lil Pietru u qallu: 'Itlaq minn quddiemi, ja Xitan!'"), hemm l-implikazzjoni ta' xi tip ta' falliment fil-kliem "meta terġa' lura għas-sewwa" (bil-Grieg, *epistrépsas*) u fiċ-ċaħdiet infushom ta' Luqa. Billi l-frazi "terġa' lura" tiġi qabel il-mument taċ-ċaħdiet kontra Ġesù, huwa probabbli li Luqa kellu f'moħħu li bit-talba ta' Ġesù n-nuqqas ta' fidi li jidher miċ-ċaħdiet ma tkunx xi ħaġa ta' waqgħa dejjiema u li l-fidi tiegħu tissaħħaħ wara l-qawmien tiegħu mill-mewt.[20]

Ġesù jitlob li meta Pietru jkun dar lejn is-sewwa, hu nnifsu jsaħħaħ lill-oħrajn. Billi Luqa qatt ma kien irrefera għal xi waqgħa kbira hekk li l-fidi tagħhom tkun trid tissaħħaħ, aktarx li mhux għal xi waqgħa hekk li jirreferi t-test. Aktarx li l-kelma "Ħutek (bil-Grieg, *toùs adelphoús sou*) tirreferi għat-tisħiħ tal-fidi ta' l-aħwa fil-komunità l-kbira ta' l-insara permezz tal-predikazzjoni missjunarja. Attività bħal dik jirreferi għaliha l-Atti: ngħidu aħna *Atti* 15, 32: "Ġuda u Sila, li kienu wkoll profeti, ħeġġu lill-*aħwa* (*toùs adelphoùs*) u wettquhom (*epesteriksan*) b'ħafna kliem".[21]

Għalhekk jidher li Luqa (22, 31-32) qiegħed iħejji lill-qarrejja għall-karriera u r-rwol missjunarji ta' Pietru, bħala l-kelliem ewlieni għall-fidi tal-Knisja ta' Ġerusalemm, kif impinġija fl-ewwel ħmistax-il kapitlu ta' l-Atti ta' l-Appostli. Billi jiġbed attenzjoni speċjali fuq l-użu ta' "inti" fis-singular, wieħed jista' jerġa' jara (bħal f'*Lq* 5, 1-11) kif Luqa għandu f'moħħu jħejji l-qarrej biex jara l-prominenza li jingħata Pietru fl-Atti wara l-qawmien ta' Ġesù mill-mewt.[22]

4.3 Id-dehra ta' Ġesù lil Xmun (24, 34)

Meta ż-żewġ dixxipli li dehrilhom Ġesù fit-triq ta' Għemmaws (24, 13-32) reġgħu lura lejn Ġerusalemm qalu lill-Ħdax miġbura hemmhekk: "Il-Mulej qam tassew, u deher lil Xmun!" Hemm problema kif Luqa seta' daħħal id-dehriet ta' Ġesù mqajjem mill-mewt lil tant nies f'jum wieħed. Huwa għalhekk aħjar li nifhmu li din id-dehra lill-Ħdax kienet oriġinarjament tagħmel parti mill-kerigma missjunarja, li Luqa daħħal b'mod ftit skomdu fil-kuntest li fiha qiegħda l-lum.[23] Dan jiftiehem iktar meta nqisu l-użu ta' l-isem "Xmun" f'24, 34, u mhux "Pietru" bħalma hemm ftit qabel f'24, 12, u l-fatt li din il-formula kerigmatika f'24, 34 mix-

[20] Ara Fitzmyer, *Luke*, p. 1569.
[21] Luqa juża l-istess żewġ kelmiet (*toùs adelphoús* u l-verb *gepi-hsterízô*) li juża fi 22, 32 fl-Evanġelju tiegħu, u b'hekk juri li aktarx kellu l-ħsieb li jgħaqqad iż-żewġ episodji flimkien. Ara Goulder, *Luke: a new paradigm*, p. 735.
[22] Ara Fitzmyer, *Luke*, p. 564.
[23] Ara Darrell L. Bock, *Luke, Volume 2 - 9:51-24:53* (= Baker Exegetical Commentary on the New Testament). Baker: Grand Rapids/MI1996, pp. 1921-1922.

xandir ta' l-Insara tal-bidu taqbel ħafna mal-formula li nsibu f'*1Kor* 15, 4-5: "difnuh u qam mill-imwiet fit-tielet jum ... u deher lil Kefa". Aktarx li Luqa ma kien baqa' jaf xejn iktar fuq il-kuntest u *s-setting* oriġinali ta' dan l-episodju, ħlief li kienet l-ewwel dehra ta' Ġesù Rxoxt lil xi ħadd mit-Tnax. Billi daħħal din il-biċċa tradizzjoni kerigmatika hawnhekk, Luqa sar l-uniku evanġelista li għamel referenza espliċita għal dehra speċjali ta' Ġesù rxuxtat lil Pietru.[24] Forsi dan kien mod ieħor li bih Luqa xtaq iħejji għall-missjoni ta' prominenza kbira ta' Pietru wara l-qawmien ta' Ġesù.

Għalhekk, mhux b'kumbinazzjoni li Pietru huwa

- l-*aħħar* mit-Tnax li jissemma b'ismu *fl-Evanġelju*, u
- l-*ewwel* wieħed li jissemma b'ismu *fl-Atti*.

Jekk għal Luqa t-Tnax huma l-ħolqa bejn Ġesù storiku u l-Knisja, Pietru huwa l-eżempju l-aktar prominenti ta' din il-ħolqa.

5. Konklużjoni

L-analiżi ta' dawn iż-żewġ "konverżjonijiet" fundamentali fil-ħajja tal-Knisja juru kemm fil-fatt kull konverżjoni ma tmissx biss il-ħajja ta' l-individwu li jikkonverti. Għax il-Knisja hija realtà divina iżda wkoll komunità soċjali, kull membru jaffettwa lil din il-Komunità, kemm b'mod negattiv – meta ma jimxix skond il-valuri tagħha, imsejsa fuq l-Evanġelju – u kemm b'mod pożittiv. Kull konverżjoni tagħti saħħa ġdida lill-Knisja sħiħa bħala l-familja ta' dawk li jemmnu. Il-konverżjoni-sejħa-missjoni ta' San Pawl uriet x'ġid jista' jagħmel membru tal-Knisja li jħalli lilu nnifsu jiġi mibdul minn u fi Kristu Ġesù. Ma' kull bidla-konverżjoni sseħħ sejħa għal missjoni ġdida fi ħdan l-istess Knisja, u b'hekk oħrajn jibdew iħaddmu u jħaddnu l-valuri ta' l-Evanġelju. Il-konverżjoni ta' San Pietru kienet il-mezz li bih il-komunità tal-Knisja tal-Bidu ssaħħet fix-xiehda li kienet imsejħa tagħti għal Kristu Ġesù mqajjem mill-mewt. Il-konverżjoni dejjem ġdida tagħna lejn Alla wkoll isservi biex oħrajn jagħrfu l-qliegħ li hemm f'li wieħed jagħraf lil Kristu, u jħobbu.

Biblijografija

Alex Luc, *ħt'* f'*New International Dictionary of Old Testament Theology and Exegesis*, II, editur Willem A. VanGemeren, Zondervan: Grand Rapids/MI, 1997, pp. 87-93.
Averbeck Richard V., *ħattâ't*, f'*New International Dictionary of Old Testament Theology and Exegesis*, II, editur Willem A. Van Gemeren, Zondervan: Grand Rapids/MI, 1997, pp. 93-103.
Barrett Charles K., *Paul, an introduction to his thought*, Continuum: London 1994; stampat mill-ġdid 2001.
Behm Johannes – Würthwein Emile, *metanoeô, metanoia*, f'*Theological Dictionary of the New Testament*, IV, editur Gerhard Kittel, Eerdmans: Grand Rapids/MI 1967, pp. 975-1008.
Betz Hans D., *Paul*, fi *Anchor Bible Dictionary*, V, editur David N. Freedman, Doubleday: NY 1992, pp. 186-201.
Bock Darrell L., *Luke, Volume 2 - 9:51-24:53* (= Baker Exegetical Commentary on the New Testament), Baker: Grand Rapids/MI 1996.

[24] Ara Fitzmyer, *Luke*, p. 1569.

BROWN Raymond E., *Peter in the New Testament*, Augsburg: Minneapolis/MN 1973.

_________, *The Gospel according to John (XIII-XXI)* (= The Anchor Bible 29A), Doubleday: New York 1970.

CIPRIANI Settimio, *La figura di Pietro nel Nuovo Testamento* (= Collana In Cammino), Àncora: Milano 2006.

DONFRIED Karl P., *Peter* fi *Anchor Bible Dictionary*, V, editur David N. Freedman, Doubleday: New York 1992, pp. 251-263.

FABRIS Rinaldo, *Paolo: l'apostolo delle genti*, Edizioni Paoline: Milano 1997.

_________, *Pietro*, fi *Nuovo Dizionario di Teologia Biblica*, edituri Pietro Rossano – Gianfranco Ravasi – Antonio Girlanda, Paoline: Cinisello Balsamo (MI) 1988, pp. 1151-1160.

FABRY Hans-Josef, *šhûb*, f'*Theological Dictionary of the Old Testament*, XIV, edituri G. Johannes Botterweck u Helmer Ringgren, Eerdmans: Grand Rapids/MI 2004, pp. 461-522.

FITZMYER Joseph A., *The Gospel according to Luke (I-IX)* (= The Anchor Bible 28), Doubleday: New York [2]1981.

GOULDER Michael D., *Luke: a new paradigm* (= Journal for the Study of the New Testament Supplement Series 20), Sheffield Academic Press: Sheffield [2]1994.

HEDRICK Charles W., *Paul's Conversion/Call: A Comparative Analysis of the Three Reports in Acts*, f'*Journal of Biblical Literature* 100 (1981), pp. 415-432.

HOOKER Morna D., *Paul: a short introduction*, Oneworld Publications: Oxford 2003.

HORRELL David, *An introduction to the study of Paul* (Continuum Biblical Studies Series), Continuum: London 2000.

KOCH Klaus, *chāthā'*, f'*Theological Dictionary of the Old Testament*, IV, edituri G. Johannes Botterweck u Helmer Ringgren, Eerdmans: Grand Rapids/MI 1980, pp. 309-319.

LUNDE Jonathan, *Repentance*, f'*Dictionary of Jesus and the Gospels*, edituri Joel B. Green – Scot McKnight, InterVarsity: Downers Grove/IL, 1992, p. 673.

MARSHALL I. Howard, *The Gospel of Luke. A commentary on the Greek text* (= The New International Greek Testament Commentary), Eerdmans: Grand Rapids/MI 1978; stampat mill-ġdid 1989.

MORALDI Luigi, *Riconciliazione*, f'*Nuovo Dizionario di Teologia Biblica*, edituri Pietro Rossano – Gianfranco Ravasi – Antonio Girlanda, Paoline: Cinisello Balsamo (MI) 1988, pp. 1335-1342.

MURPHY O'CONNOR Jerome, *Paul. His story*, Oxford U.P.: Oxford 2004.

PLUMMER Alfred, *A critical and exegetical commentary on the Gospel according to S. Luke* (= The International Critical Commentary), T and T Clark: Edinburgh [5]1989.

ROSSANO Pietro, *Paolo*, f'*Nuovo Dizionario di Teologia Biblica*, edituri Pietro Rossano – Gianfranco Ravasi – Antonio Girlanda, Paoline: Cinisello Balsamo (MI) 1988, pp. 1064-1081.

SCHELKLE Karl Hermann, *Paolo. Vita, lettere, teologia* (= Biblioteca di Cultura Religiosa 56), Paideia: Brescia 1990.

SPITERI Donat, *Dnub*, f'*Dizzjunarju Bibliku. Temi Teoloġiċi*, Librerija Preca: Malta 1996, pp. 20-22.

_________, *Ndiema*, f'*Dizzjunarju Bibliku. Temi Teoloġiċi*, Librerija Preca: Malta 1996, pp. 109-111.

THOMPSON John A. – MARTENS Elmer A., *šwb* f'*New International Dictionary of Old Testament Theology and Exegesis*, IV, editur Willem A. Van Gemeren, Zondervan: Grand Rapids/MI 1997, pp. 55-59.

VIRGULIN Stefano, *Peccato*, f'*Nuovo Dizionario di Teologia Biblica*, edituri Pietro Rossano – Gianfranco Ravasi – Antonio Girlanda, Paoline: Cinisello Balsamo (MI) 1988, pp. 1122-1140.

ZIESLER John, *Pauline Christianity* (= The Oxford Bible Series), Oxford University Press: Oxford [2]1990.